

HØYDAHL OHME'S AVD. FOR
AVISUTKLIPP

Roald Amundsensgt. 1, Oslo
Sentralbord: 41 36 20

Utklipp av: Vårt Land
JUL 5 - 1949

005204-043

Vårt Lands kronikk

5. juli 1949

«Den glemte faktor»

Et lite vurderingsforsøk

DET var ikke få som ble grepet da de fikk se «Den glemte faktor» på scenen. Også i vårt land. Hva er da det gripende ved Alan Thornhilds 3 akts «industridrama om nasjonalt samarbeid»? Mon det ikke er særlig det at den jernharde brutale virkelighet får se seg selv i øynene? Mennesker som er forblindet av sin ensidig, egoistiske livsinnstilling, går etter en sterk indre kamp i seg selv og får et nytt syn som gir løfter om framtidig forståelse. Forståelse mellom arbeidsherre og arbeidere, mellom mann og hustru, mellom foreldre og barn. Særlig arbeidsledernes brutale hardhet både overfor direktøren og overfor den forsømte og fortrykte hustru, hans tunge kamp med seg selv og hans gradvise sinnsforandring kan ikke unnlate å sette merker i mottakelige sinn blant tilskuerne. — Direktør Wilsons sønn Dick er den naturlige og «reale», usentimentale og forståelsesfulle megler i striden. Mennesker som ikke vil vite at hverandre, eller som snakker forbi istedenfor til hverandre, lykkes det å bringe på talefot. Men hvordan den innholdsløse og selvopptatte ranglefant av en rikmannssønn fra åpningsscenen har gjennomgått sin radikale forandring, det er så svakt psykologisk begrunnet at en har

Av

lektor

B. M. Kinck

vanskelig for å tro på den. Det skal mer til en inngripende fornyelse enn et ideologisk resonnement.

VI visste på forhånd at det var Gud som skulle være den glemte faktor. Likevel virker det nærmest overraskende — og ikke helt naturlig — når Dick Wilson mot slutten av stykket gir uttrykk for det. Utviklingsgangen og løsningen av konfliktene gjør det ikke umiddelbart innlysende. Det som har vært «glemt» — eller upåaktet — er at samfunnskonflikter ikke reelt kan løses ved uforsonlig klassekamp, men ved gjensidig forståelse, at det også bare er denne gjensidige forståelse som kan redde en familie fra å falle fra hverandre, og framfor alt at all gjensidig forståelse må begynne med at hver enkelt går i seg selv. Derfor kan det vel sies at den glemte — og gjenfunne — faktor det er den våkne samvittighet. Og bak den står Gud selv om det ikke alltid straks er innlysende for en selv. For så vidt kan likevel Dick Wilson ha en viss rett.

STYKKET vil sikkert også vise at skal andre vinnes, må en gå inn i deres egen tankegang — vise forståelse og interesse for den ånds-atmosfære de lever i. Men det kan gjøre en litt betenkelig at Dick Wilson finner det «kjempefint» når hans barnslige søster i selvopptatt forfengelighet formelig soler seg i sin suksess som skuespillerinne. Riktignok greier han også nesten umerkelig å føre hennes tanker noe bort fra henne selv — så vi også her får glimt av mer uselvisk medfølelse og interesse for andres vel. Det kan være begynnelsen til noe bedre. Men det tør nok hende at dette blir tilslørt for tilskuerne av hans umiddelbare samfølelse med hennes forfengelige selvopptatthet.

ETTER at «Den glemte faktor» var blitt oppført 3 ganger i Drammens teater for fullt hus, ble det holdt et foredrag om emnet, med påfølgende samtale. Under den ble det sagt av en som hadde latt seg overtale til å se stykket, at noen kristendom hadde han overhodet ikke kunnet finne i det. En annen innrømmet at han ikke hadde sett det, for han gikk aldri i teatret, — men framholdt at «moralsk opprustning» — som var skuespillets tendens, ikke på noen måte var det

5 JULI 1949 - VÅRT LAND

samme som kristendom. Det var ikke bjergprekenen, men forsoningen ved Kristus som var det sentrale i kristendommen. Og ledelse uten direkte tilknytning til Guds ord var ikke Den hellige ånds verk. — Til dette svarte foredragsholderen at stykket vesentlig var skrevet for moderne hedninger, som det ville vekte til selvbesinnelse — og lydhørhet overfor samvittighetens stemme. Minte også om Paulus' ord om loven som vår «tuktemester til Kristus». Den kvelden jeg så stykket, hadde jeg ved utgangen av teatret kjøpt en liten brosjyre som het «Nesteakt». «Neste — etter hvilken?» spurte jeg. «Etter den siste i stykket De så,» var svaret. — Brosjyren fører lenger fram og dypere inn i det det gjelder. Den vil vise at det som i spillet bare var begynnelsen til en ny livsinnstilling, det må bli til et nytt forhold til den levende Gud. Dersom «de 4 absolutter» for bevisstheten er annet enn tomt snakk eller fantasiidealer, kan kampen med jeg-et ikke stanse før Kristus er blitt en ny virkelighet. Ja heller ikke her stanser kampen. Men den har fått et nytt grunnlag — med nytt lys over ærlighet, renhet, uselviskhet og kjærlighet, — og ny kraft til å jage mot målet.

MON det ikke er en alminnelig erfaring at i vår tid har forkynnelsen og sjelesorg særlig vanskelig for å få ungdommen i tale? Splid og åndelig tretthet, pessimisme og negativisme har for meget preget livholdningen også i den «kristne» verden. Kristendommen har for lite

vist sin effektivitet i ervervsliv og politikk. Og den sjelesørgermetode vi ofte møter, den støter oss bort, hørte jeg nylig en ungdom uttale: Det vi møter gjennom «Moralsk opprustning», er mer praktisk håndgripelig og taler mer direkte til vårt hjerte og vår samvittighet — fordi det er mer menneskelig. — Dersom dette er tankegangen hos mange både eldre og yngre, kan vi ikke undre oss over at moralsk opprustning har nådd flere som ellers har vært upåvirket. De har ikke minst gjennom stykker som «Den glemte faktor» oppdaget sin egen selvopptatte blindhet og de skjebnesvangre følger av den. Bevegelsen har i mange land hatt beviselig hellbringende virkning både i familie og samfunn. Og det er ikke bare hos gudløse «moralsk opprustning» har forandret livsholdningen. Både prester og andre renytt innstilte har den brakt fornyelse til. Tvers igjennom landegrensene og konfesjonsgrensene har den øvd sin innflytelse, og med dens metode er både store og små konflikter blitt bilagt. Skam ville det være om vi ikke gledet oss over det selv om metoden ikke passer for oss alle, og vi også kan være bedrøvet over både fusk og overfladisk religiøsitet som lett følger i bevegelsens spor. (Noe som forresten slett ikke er fremmed for andre religiøse bevegelser heller). — Det som er dens største fare, er kanskje de store

ord som den til dels bruker. Det er nok mulig at president Truman hadde rett da han i 1944 erklærte at «Den glemte faktor» er det mest betydningfulle skuespill som er skapt under krigen». Men vi stusser uvilkårlig når vi leser ord som disse: «Den industrielle revolusjon forvandlet verdens ansikt. Denne revolusjon vil forandre dens hjerte.» Eller dette: Vi tror på muligheten av å skape en ny mennesketype.» — Slik tale kan lett gi inntrykk av at her er skapt en ny religion, — en forbedret, alt beseirende kristendom. — Ingen metode kan forvandle verdens hjerte, og ingen forvandling er så fullkommen at den jo trenger stadig fornyelse. Men som demokratisk «kampenhet» med det kristne budskap må bevegelsen ha sin betydelige oppgave. «Spør ikke om du har rett! spør om hva som er rett. Hold dommedag over deg selv!» — Disse ord av en av dens ledende ånder kan vi sikkert alle underskrive. Og når det sies til dem som mener å ha mistet all tro på Gud: Gjør et ærlig forsøk! og det rådet blir fulgt i alvor, vil den redelige sjel kunne finne fram også på den vei. Til ny forståelse — både av at det ekte demokrati ikke først og fremst er «en behagelig statsform, men en forpliktende livsform» — og av at Kristus er Frelseren. Den eneste i liv og død.